

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΡΗΤΗΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ & ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

ΤΙΤΛΟΣ:

ΚΛΑΔΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΣΤΗΝ Ε.Ε

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Τζερμιάς Κωνσταντίνος (Α.Μ.:933)

Τοτάκη Ελευθερία (Α.Μ.:953)

Επιβλέπων: Δημοτίκαλης Ιωάννης,

Επίκουρος Καθηγητής

Ηράκλειο

Αύγουστος , 2017

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα μελέτη ασχολήθηκε με το θέμα της ανεργίας και ολοκληρώθηκε μέσα από έξι κεφάλαια, όπου πιο συγκεκριμένα το πρώτο κεφάλαιο έκανε λόγο για το φαινόμενο της ανεργίας και της φτώχειας εκτενέστερα. Επίσης αναφέρθηκε στις ταξινομήσεις της ανεργίας και την ένταξη των γυναικών στην αγορά εργασίας αλλά και τη νεανική ανεργία και την ανεργία των αποφοίτων ΑΕΙ οι οποίοι δυσκολεύονται να βρουν εργασία κατόπιν της αποφοίτησής τους. Λόγος έγινε και για τη χαμηλή παραγωγικότητα των νέων και την έλλειψη διασύνδεσης εκπαιδευτικού συστήματος και αγοράς εργασίας αλλά και για τη περιορισμένη κινητικότητα των νέων μέσα στα διάφορα είδη της ανεργίας όπως είναι η κυκλική και η δομική. Δόθηκαν στοιχεία επίσης και για τα ποσοστά ανεργίας στην χώρα της Ιαπωνίας. Έπειτα, το δεύτερο κεφάλαιο εμβάθυνε στην ανεργία στην ευρωπαϊκή ένωση και τους κοινούς στόχους. Δεν παραλήφθηκε να αναφερθεί η Ευρωπαϊκή κεντρική τράπεζα και οι εθνικές κεντρικές τράπεζες και η συνθήκη του Μάαστριχτ, όπως και δόθηκαν στοιχεία για τη κεντρική τράπεζα των ΗΠΑ αλλά και το ποσοστό της ανεργίας στην Ευρώπη γενικότερα. Άξιο αναφοράς στάθηκαν οι μεταβολές στις μορφές απασχόλησης στην Ε.Ε.-27, όπως επίσης και οι δείκτες ανεργίας στις χώρες της ευρωζώνης. Το τρίτο κεφάλαιο έκανε λόγο για τις συγκρίσεις χωρών ανά κλάδο και η εργασία έκλεισε με τα τελικά συμπεράσματα.

Λέξεις κλειδιά: Ανεργία, οικονομικοί δείκτες, Ευρώπη, φτώχεια, αγορά εργασίας.

ABSTRACT

This study discussed the issue of unemployment and was completed through six chapters, where the first chapter discussed about the phenomenon of unemployment and poverty more extensively. Also, the unemployment classifications were discussed and the inclusion of women in the labor market, as well as youth unemployment and unemployment among university graduates who find it difficult to find work after their graduation. There was also a reference to the low productivity of young people and the lack of interconnection between the education and labor market and the limited mobility of young people in the various types of unemployment such as cyclical and structural. Data was also provided on unemployment rates in the country of Japan. The second chapter then deepened into the EU's unemployment and its common goals. The European Central Bank and the National Central Banks and the Maastricht Treaty were also mentioned, and data on the US central bank and the unemployment rate in Europe in general. Changes in employment patterns in the EU-27 were pointed out, as well as unemployment rates in the euro area countries. The third chapter presented country comparisons by industry and the study was completed with the final conclusions.

Keywords: unemployment, economic indicators, Europe, poverty, labor market.

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαιτέρως το καθηγητή μου κ. Ιωάννη Δημοτίκαλη του οποίου η συμβολή και καθοδήγηση υπήρξε πολύτιμη και καθοριστική στη διεξαγωγή της πτυχιακής μου μελέτης, καθώς επίσης και την οικογένειά μου για τη στήριξή τους καθ' όλο το διάστημα των σπουδών μου.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Κεφάλαιο 1.0 Το Φαινόμενο Της Ανεργίας	6
1.1 Το Φαινόμενο Της Φτώχειας	6
1.1.1 Ταξινομήσεις της ανεργίας	7
1.1.2 Η ένταξη των γυναικών στην αγορά εργασίας	8
1.1.3 Νεανική ανεργία	10
1.1.4 Η χαμηλή παραγωγικότητα των νέων	11
1.1.5 Η έλλειψη διασύνδεσης εκπαιδευτικού συστήματος και αγοράς εργασίας	11
1.1.6 Η περιορισμένη γεωγραφική κινητικότητα των νέων	12
1.1.7 Δομική και Κυκλική ανεργία	12
1.1.8 Η οικονομική κρίση στην Ιαπωνία	13
Κεφάλαιο 2.0 Η ανεργία στην Ευρωπαϊκή Ένωση	14
2.1 Ευρωπαϊκή ένωση και κοινοί στόχοι	16
2.1.1 Η Ευρωπαϊκή κεντρική τράπεζα και οι εθνικές κεντρικές τράπεζες και η συνθήκη του Μάαστριχτ	17
2.1.2 Το ποσοστό της ανεργίας στην Ευρώπη	22
2.2 Δείκτης Ανεργίας για το μήνα Αύγουστο 2014 στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (28) και της Ευρωζώνης (18) - Στοιχεία της Eurostat	32
2.3 Ζητήματα απασχόλησης σε χώρες της ευρωπαϊκής ένωσης	33
Κεφάλαιο 3.0 Οικονομική κρίση και συγκρίσεις σε Ελλάδα και άλλες χώρες ανά κλάδο	35
Συμπέρασμα	45
Βιβλιογραφία	46

Κεφάλαιο 1.0 Το Φαινόμενο Της Ανεργίας

1.1 Το Φαινόμενο Της Φτώχειας

Τα γεγονότα που οδήγησαν σε κρίση τη παγκόσμια οικονομία λειτούργησαν με τη μορφή ντόμινο, αυτή η ντόμινο διαδικασία, συνεχίζει να υφίσταται επιφυλάσσοντας για το μέλλον ακόμα ποιο μεγάλα προβλήματα για πολλές χώρες της Ευρώπης. Σήμερα η κρίση που πλήττει την Ελλάδα, φαίνεται να σπέρνει το πανικό για την ασφάλεια του δημόσιου χρέους σε παγκόσμιο επίπεδο. Χώρες όπως η Πορτογαλία, η Ιρλανδία και η Ισπανία φαίνεται να ακολουθούν την Ελλάδα στην οικονομική ύφεση. Συνάμα οι πλουσιότερες οικονομίες μπορεί να παραμένουν σταθερές, όμως οι αποδόσεις τους είναι αρκετά κάτω του ιστορικού μέσου όρου τους (Σπύρου, 2009).

Σύμφωνα με τον Fergiouson (2009) η Ελλάδα αποτελεί μόνο την αρχή του ντόμινο ενός μεγαλύτερου προβλήματος, ο ιστορικός της οικονομίας αναφέρει ότι σύντομα η κρίση της Ελλάδας θα πλήξει και την Αμερική. Παγκοσμίως οι χώρες υιοθετούν μια πρόωρη δημοσιονομική λιτότητα η οποία μέσα και πάλι από τη θεωρία του ντόμινο, θα σπρώξει την παγκόσμια οικονομία ξανά πίσω στην ύφεση.

Η θεωρία του ντόμινου επηρεάζει τη πρόθεση να αποδεχτεί κάποιος τη ρήση που τέθηκε ως βάση ανάλυσης των ερωτημάτων. Συγκεκριμένα δεν μπορούν σήμερα να υπάρχουν ούτε αισιόδοξες ούτε οι απαισιόδοξες προσεγγίσεις. Οι απαισιόδοξες προβλέψεις που δε βλέπουν φως στο τούνελ, άνοιξη στη βαρυχειμωνιά αναφέρονται τόσο στην προηγούμενη εμπειρία όσο και στην αριθμητική του δημόσιου χρέους για να πείσουν ότι οι κρίσεις χρέους μπορεί να επεκταθούν παγκοσμίως. Οι απαισιόδοξες προβλέψεις υποστηρίζουν ότι σήμερα καμία πλούσια χώρα δεν εμφανίζει εικόνα βιώσιμου

δημόσιου χρέους υπό την έννοια ότι καμιά δεν έχει αρκετά ισχυρό προϋπολογισμό αλλά ούτε και ρυθμούς ανάπτυξης ώστε να ανακόψουν την αύξηση του δημόσιου χρέους της (Κοσμά, 2009).

Οι απαισιόδοξοι ανησυχούν για το μεγάλο μέγεθος του αμερικανικού δημοσίου δανεισμού και ιδίως για το ρόλο της Κίνας στη χρηματοδότηση του αμερικανικού χρέους. Από την άλλη οι αισιόδοξοι αναφέρουν ότι το επενδυτικό αίσθημα μπορεί να αλλάξει γρήγορα και η ιαπωνική ιστορία δείχνει ότι δεν είναι υποχρεωτικό να συμβεί κάτι τέτοιο.

Το πρόβλημα σε σχέση με τα αισιόδοξα σενάρια αυτά που βλέπουν την άνοιξη μετά τη βαρυχειμωνιά, είναι ότι η κρίση έχει επηρεάσει και τη κατανάλωση και τις επενδύσεις, με αποτέλεσμα ακόμα και αν κάποιος περιμένουν τη κατάσταση ν' αλλάξει, πιθανόν να πέσουν έξω από τους υπολογισμούς τους, αυτό μπορεί να είναι απόρροια κυρίως λόγω του φόβου που έχει η αγορά (Κοσμά, 2009).

1.1.1 Ταξινομήσεις της ανεργίας

Ένα εκ των κυριότερων οικονομικών δυσχερειών μιας χώρας, με βαθύτερες κοινωνικές προεκτάσεις, θεωρείται το φαινόμενο της ανεργίας. Ένα από τα βασικότερα προβλήματα της σημερινής εποχής, είναι η επαγγελματική αποκατάσταση του ατόμου.

Οι οικονομολόγοι εξετάζουν σε βάθος το θέμα της ανεργίας, προκειμένου να εστιάσουν στις αιτίες που τη προκαλούν ώστε να εξυπηρετήσουν την πολιτεία να καλυτερεύσει την πολιτική της, που σχετίζεται άμεσα με την ανεργία η οποία αναγνωρίζεται ότι υπάρχει, εφόσον η

προσφορά εργασίας ξεπερνά τη ζήτηση. Αν ο αριθμός των ατόμων που ψάχνουν εργασία είναι πιο μεγάλος από τις κενές θέσεις εργασίας που είναι διαθέσιμες, το αποτέλεσμα είναι να καταλήγουν σε χαμηλότερο εισόδημα από αυτό που θα προσφερόταν σε συνθήκες πλήρους απασχόλησης. Όταν όμως η ζήτηση ξεπερνά της προσφοράς, δημιουργούνται συνθήκες υπεραπασχόλησης.

Η ανεργία είναι: «Η ανεργία, λοιπόν, είναι μάλλον μια ‘κατάσταση’ στην οποία μπορούν να περιέλθουν δυνητικά σχεδόν όλα τα εντός αγοράς εργασίας άτομα για κάποιο διάστημα και όχι μια συγκεκριμένη κατηγορία ανθρώπων.

Το κύριο στοιχείο όσων βρίσκονται σε εργάσιμη ηλικία είναι ότι το διάστημα των ηλικιών που το προσδιορίζει αλλάζει διαχρονικά ταυτόχρονα με το επίπεδο ανάπτυξης της κοινωνίας. Παρόλα αυτά, η παιδική εργασία αποτελεί δυστυχώς γεγονός σε πολλά μέρη παγκοσμίως. Ακόμη και στην Ελλάδα, η παιδική εργασία αυξάνεται σε ποσοστά καθημερινά.

1.1.2 Η ένταξη των γυναικών στην αγορά εργασίας

Η γυναικεία απασχόληση δεν είναι αναπόσπαστη από τις κοινωνικές και οικονομικές εξελίξεις. Εξάλλου, αυτές είναι που καθορίζουν την ένταξη ή όχι των γυναικών στην αγορά εργασίας, καθώς και τον βαθμό συμμετοχής τους. Ειδικότερα, το αν οι γυναίκες ενταχθούν στην αγορά εργασίας και σε ποιον βαθμό εξαρτάται σε μεγάλο ποσοστό από τις κοινωνικές και πολιτισμικές αντιλήψεις που υπάρχουν αναφορικά με τον κοινωνικό ρόλο που πρέπει να έχει (μητέρα, εργαζόμενη, σύζυγος) και ποιον πρέπει να θέσει σε προτεραιότητα. Επίσης, εξαρτάται και από τις εξελίξεις στην αγορά εργασίας,

καθώς και από τις πολιτικές πρακτικές που την διέπουν. Παρόλο που η εποχή που οι γυναίκες έπρεπε να παραμένουν αποκλειστικά στο σπίτι έχουν παρέλθει και οι ευκαιρίες να εισαχθούν στην αγορά εργασίας υπάρχουν, αλλά αυτό δεν σημαίνει απαραίτητα ότι διέπονται από συνθήκες ισονομίας και ισοτιμίας συγκριτικά με τους άνδρες (Στρατηγάκη, 2006).

Μία σειρά παραγόντων οδήγησαν στην ένταξη των γυναικών στην αγορά εργασίας, όπου η απασχόληση τους ήταν αμειβόμενη (Karamessini, 2013). Υπάρχουν όμως δυο διαχρονικά χαρακτηριστικά σε σχέση με τη συμμετοχή και τη θέση των γυναικών σε αυτήν. Το πρώτο, είναι το υψηλό ποσοστό ανεργίας που υπάρχει για τις γυναίκες, που παρά το γεγονός ότι κατά περιόδους υφίσταται μειώσεις, εντούτοις παραμένει υψηλό συγκριτικά με αυτό των ανδρών (Μουρίκη, 2005) . Η ανισότητα αυτή αιτιολογείται από το γεγονός ότι οι γυναίκες αποτελούν εφεδρικό εργατικό δυναμικό. Σε περιόδους λοιπόν, οι οποίες είναι μάλιστα μακροχρόνιες, που το ανδρικό εργατικό δυναμικό παραμένει στη θέση του, το γυναικείο εργατικό δυναμικό εισέρχεται σε καθεστώς ανεργίας.

Το δεύτερο χαρακτηριστικό είναι η διαφορά που εντοπίζεται ανάμεσα στη γυναικεία και στην ανδρική απασχόληση(Μουρίκη, 2005). Οι άνδρες εργαζόμενοι είναι περισσότεροι, ενώ το ποσοστό των γυναικών χαμηλότερο. Στις περιπτώσεις που το ποσοστό απασχόλησης των γυναικών μεγαλώνει δεν έχει θετικά ποιοτικά χαρακτηριστικά, αφού οι γυναίκες επιλέγονται έναντι των ανδρών λόγω της μερικής απασχόλησης, της χαμηλότερης αμοιβής, της περιορισμένης ή καθόλου ασφάλισης (*μαύρη εργασία*), καθώς και της απουσίας επαγγελματικών προοπτικών (INE ΓΣΣΕ –ΑΔΕΔΥ 2008) .

Οι ανισότητες αυτές οδήγησαν στην υιοθέτηση μίας σειρά πολιτικών με στόχο τη θεσμοθέτηση της ισότιμης πρόσβασης ανδρών και γυναικών στην

εργασία. Στην Ελλάδα, η θεσμοθέτηση αυτή επιχειρήθηκε μέσω της εναρμόνισης με τις ευρωπαϊκές οδηγίες. Οι πολιτικές που χαράσσονται λαμβάνουν υπόψη τους τη διάσταση του φύλου έχοντας ως στόχο την ισότητα και την ισονομία, με σκοπό την άρση των διακρίσεων έναντι των γυναικών (Μελέτη, 2013).

1.1.3 Νεανική ανεργία

Η νεανική ανεργία σχετίζεται με την αυξανόμενη ανεργία ολόκληρου του εργατικού δυναμικού. Οι στατιστικές δείχνουν ότι οι νέοι επηρεάζονται περισσότερο από την ανεργία, αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην εξεύρεση εργασίας και στην ένταξη στη δομή της απασχόλησης.

Η μείωση της συμμετοχής των νέων στην αγορά εργασίας και η ανεργία των νέων κατά την τελευταία εικοσαετία οφείλεται στις αιτίες αυτών των εξελίξεων. Ως αποτέλεσμα αυτών των εξελίξεων, η μεταβατική περίοδος από την εκπαίδευση στην απασχόληση παρατάθηκε.

Ακολουθεί η ανάλυση αυτών των αιτιών, οι οποίες ερμηνεύονται από το υψηλό ποσοστό ανεργίας των νέων. Ωστόσο, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι αυτές οι αιτίες μπορεί να συνυπάρχουν ταυτόχρονα και επίσης να αναφέρονται σε μια ηλικιακή ομάδα του πληθυσμού που χαρακτηρίζεται από ετερογένεια στα χαρακτηριστικά της.

1.1.4 Η χαμηλή παραγωγικότητα των νέων

Το ανθρώπινο κεφάλαιο που αποκτάται στην εργασία αποτελείται από απρόσιτες γνώσεις, δηλαδή δεξιότητες, γνώσεις και τεχνικές που δεν διδάσκονται και δεν μεταβιβάζονται.

Η εναλλαγή του ανθρώπινου δυναμικού ελλατώνει το διάστημα που δαπανάται στην ίδια επιχείρηση και επομένως τους εμποδίζει να αποκτήσουν εργασιακές δεξιότητες που χρησιμοποιούνται σε μια επιχείρηση.

Είναι προφανές ότι η μειωμένη εργασιακή προϋπηρεσία και η έλλειψη επιχειρηματικών δυνατοτήτων καθιστούν τους νέους μη παραγωγικούς και ως εκ τούτου οι επιχειρήσεις δεν προσλαμβάνουν νέες.

1.1.5 Η έλλειψη διασύνδεσης εκπαιδευτικού συστήματος και αγοράς εργασίας

Όπως παρουσιάστηκε παραπάνω στη θεωρία της διαρθρωτικής ανεργίας και του εκπαιδευτικού συστήματος, η ελλιπής διασύνδεση των γνώσεων που παρέχονται από το εκπαιδευτικό σύστημα και των γνώσεων που απαιτούνται από την αγορά εργασίας θεωρείται ως ένας δεύτερος παράγοντας που ερμηνεύει το υψηλό ποσοστό ανεργίας των νέων. Σύμφωνα με αυτή τη διάσταση, οι επιχειρήσεις δίνουν την ευθύνη για την υψηλή ανεργία των νέων, στο εκπαιδευτικό σύστημα, καθώς θεωρούν ότι οι γνώσεις και οι δεξιότητες που παρέχει το εκπαιδευτικό σύστημα δεν αντιστοιχούν σε εκείνες που απαιτεί το σύστημα παραγωγής.

Σε γενικές γραμμές το πρόβλημα της ανεργίας των νέων να μετασχηματίζεται σε κρίση νομιμοποίησης και αποτελεσματικότητας του εκπαιδευτικού συστήματος (Δεδουσόπουλος, 2012).

1.1.6 Η περιορισμένη γεωγραφική κινητικότητα των νέων

Σύμφωνα με αυτή την άποψη, λόγω της εξάρτησης των νέων από τη γονική στέγη και τις λοιπές υπηρεσίες που προσφέρει η οικογένεια, η αναζήτηση της εργασίας των νέων περιορίζεται στα γεωγραφικά όρια διαμονής της οικογένειάς τους.

Γι' αυτό το λόγο, η ανεύρεση εργασίας, η οποία να ανταποκρίνεται στα προσόντα του νέου, καθίσταται δυσχερέστερη λόγω της περιορισμένης γεωγραφικής κινητικότητας και της ελλιπούς πληροφόρησης για τις ευκαιρίες εργασίας που είναι απομακρυσμένες γεωγραφικά από την γονική κατοικία (Δεδουσόπουλος 2012).

1.1.7 Δομική και Κυκλική ανεργία

Η Δομική ανεργία οφείλεται στις αναντιστοιχίες μεταξύ προσφοράς και ζήτησης, καθώς κάποιοι κλάδοι έχουν αυξανόμενη ζήτηση και κάποιοι άλλοι πτωτική ζήτηση

Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι η κυκλική ανεργία λέγεται και ως ανεργία από ανεπαρκή ζήτηση γιατί παρουσιάζεται σε περιόδους οικονομικής

ύφεσης όταν η συνολική ζήτηση βρίσκεται σε σχετικά χαμηλά επίπεδα" (Πετρινώτης, 2009).

1.1.8 Η οικονομική κρίση στην Ιαπωνία

Οι ιαπωνικές, , επιχειρήσεις δεν είναι πρόθυμες να προσλάβουν τους νέους. Κατά συνέπεια, λοιπόν, οι αρνητικές οικονομικές εξελίξεις που διαμορφώνονται στην Ιαπωνία, πρώτα και κύρια, χτυπούν τη νεολαία.

Η οικονομική κρίση στην Ιαπωνία χτυπά ιδιαίτερα σκληρά και τους εργαζόμενους στη βιομηχανία οικοδομών, όπου, παρά τα διάφορα "προγράμματα συγκυρίας" που εφαρμόζονται, μόνο μηδαμινά αποτελέσματα έχουν σημειωθεί. Σύμφωνα με εκτιμήσεις αρμόδιων ερευνητικών ινστιτούτων, κατά τη διάρκεια του έτους 2000 στον οικονομικό αυτό κλάδο θα εργάζονται ακόμα μόνο 6 εκατομμύρια άτομα.

Πριν μερικά χρόνια, απολυμένοι εργάτες από διάφορους άλλους οικονομικούς κλάδους, οι οποίοι έμεναν για μεγάλο χρονικό διάστημα χωρίς εργασία, είχαν τη δυνατότητα χωρίς ιδιαίτερες δυσκολίες, να βρουν μια απασχόληση στις οικοδομές. Με τη σημαντική, όμως, υποχώρηση των δημόσιων παραγγελιών η δυνατότητα αυτή έχει εκλείψει. Μάλιστα, δε στις αγροτικές περιοχές για τους απολυμένους υπάρχουν ελάχιστες πιθανότητες εξασφάλισης κάποιας θέσης εργασίας (ΗΛΙΑΔΗΣ 2008) .

Κεφάλαιο 2.0 Η ανεργία στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Οι Οίκοι αξιολόγησης αξιολογούν τράπεζες, επιχειρήσεις και κράτη. Ουσιαστικά μέλημα τους είναι να υποδείξουν στον υποψήφιο αν η επένδυση που προτίθεται να κάνει είναι ασφαλής.

Οι οίκοι καθορίζουν σήμερα τις τύχες πολλών κρατών, δεδομένου ότι όταν υποβαθμίζουν μια χώρα σε επίπεδο πιστοληπτικής ικανότητας, τότε αυτόματα αυξάνουν της τελευταίας το κόστος του δανεισμού ενώ παράλληλα επηρεάζουν και καθορίζουν τη δομή των κρατικών οικονομιών. Είναι χαρακτηριστικό το παράδειγμα της Ελλάδος, όπου οι συνεχείς υποβαθμίσεις επηρέασαν την οικονομία της, αμαύρωσαν την εικόνα της, με αποτέλεσμα να οδηγήσουν την Ελληνική οικονομία σε αδιέξοδο (Kotler and Armstrong,2001).

Η παγκοσμιοποίηση δεν εστιάζει μόνο στο ότι οι παγκόσμιες τάσεις καθορίζουν τη πορεία της κοινωνίας, της οικονομίας και του περιβάλλοντος στην Ευρώπη. Εστιάζει επίσης στο ότι τα ευρωπαϊκά πρότυπα κατανάλωσης σε μια χώρα συμβάλουν στις ευρύτερες πιέσεις που δέχεται η συγκεκριμένη αρχικά από το Ευρωπαϊκό και στη συνέχεια από το παγκόσμιο περιβάλλον (Kotler and Armstrong,2001).

Το Ευρωπαϊκό πρότυπο κατανάλωσης μπορεί να γίνει αντιληπτό μέσα από δυο διαφορετικά πρίσματα. Το πρώτο πρίσμα της παραγωγής το οποίο μελετά τις πιέσεις που βασίζονται στη χρήση των πόρων και την ευρύτερη επιβάρυνση του κοινωνικού και περιβαλλοντικού γίνεσθαι. Το δεύτερο πρίσμα αναφέρεται στη κατανάλωση και στο τρόπο με τον οποίο διαμορφώνεται αλλά και καθορίζει τη πορεία μιας οικονομίας.

Τα Ευρωπαϊκά καταναλωτικά πρότυπα έχουν συνεχές και συγκεκριμένο

αντίκτυπο σε πολλούς τομείς και καθορίζονται από τη κουλτούρα των καταναλωτών μιας χώρας, από τη σχέση προσφοράς και ζήτησης, από τις πιέσεις που ασκούνται λόγω αυτών στη πολιτική, στο περιβάλλον, στη δομή της κοινωνίας.

Η κρίση έχει επιφέρει σε πολλές χώρες συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδας μια ευρύτερη αλλαγή σε επίπεδο κατανάλωσης και έχει εισαγάγει ένα νέο ευρωπαϊκό καταναλωτικό πρότυπο το οποίο αναφέρεται κυρίως σε μια πιο μειωμένη τάση για συνεχή κατανάλωση, προάγοντας ουσιαστικά ένα πρότυπο λιγότερο καταναλωτικό, το οποίο έχει ως βάση του και την κάλυψη της ανάγκης για αποταμίευση (Solomon and Previte, 2012).

Οι κοινωνικές αλλαγές που συντελέστηκαν τα τελευταία χρόνια στην Ευρώπη από τη προσθήκη δέκα νέων χωρών επέφεραν μεγάλες και ουσιαστικές δημογραφικές αλλαγές, οι οποίες επηρέασαν σε μεγάλο βαθμό τα καταναλωτικά πρότυπα (Πρόντζας, 2008).

Ο πληθυσμός της Ευρώπης είναι σταθερός το πρόβλημα είναι ότι συνεχίζει να γηράσκει. Στον αντίποδα παρατηρείται μια συνεχή αύξηση των νοικοκυριών, τα οποία στη πλειοψηφία τους φανερώνουν τις αλλαγές στη κοινωνία και τον τρόπο ζωής της Ευρώπης. Λόγω της κρίσης τα νοικοκυριά αυτά παρουσιάζονται λιγότερο αποδοτικά. Μέχρι το 2020 θεωρείται ότι η αστικοποίηση θα αυξηθεί σε μεγάλο βαθμό για τη νέα μορφή των νοικοκυριών (Πρόντζας, 2008).

Οι διεθνείς εξελίξεις του σήμερα έχουν διαμορφώσει ένα νέο μοντέλο ευρωπαϊκού καταναλωτή ενώ όπως φαίνεται όσο περνούν τα χρόνια η κατάσταση θα συνεχίζει να αναμορφώνεται και να διαφοροποιείται. Ο βασικός παράγον που θα καθορίσει τη πορεία των κοινωνιών σε καταναλωτικό

επίπεδο θα είναι η κουλτούρα των λαών, αυτή μαζί με την ευρύτερη μορφή και δομή των πολιτισμών θα ανάγουν τη κατανάλωση στην Ευρώπη σε μια νέα κατάσταση, πολύ διαφοροποιημένη σε σχέση με το παρελθόν

2.1 Ευρωπαϊκή ένωση και κοινοί στόχοι

Για να φθάσει η Ευρωπαϊκή Ένωση στο σημείο δημιουργίας της οικονομικής και νομισματικής ένωσης, καθώς και του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών, έχουν περάσει αρκετά χρόνια και πολλά διαφορετικά στάδια μέχρι να επιτευχθεί με επιτυχία.

Τα θεμέλια της ιστορίας της νομισματικής ενοποίησης θεσπίστηκαν τον Ιανουάριο του 1058, όταν τέθηκε επίσημα σε ισχύ η Συνθήκη της Ρώμης. Η συνθήκη αυτή ιδρύει την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα, ενώ η δεύτερη συνθήκη ιδρύει την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (2004).

Οι συνθήκες αυτές αποτέλεσαν τη βάση για την επίσημη σύνδεση της τρέχουσας ευρωπαϊκής διάθεσης με τη νομισματική πολιτική. Το επόμενο σημαντικό ορόσημο ήταν το 1989, όταν η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εισήγαγε την έννοια της οικονομικής και νομισματικής ένωσης μέχρι τα τέλη του αιώνα. Ξεκινώντας ένα χρόνο πριν από το 1988, ο Jacques Delors ήταν ήδη πρόεδρος της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης.

Η Νομισματική Ένωση αναπτύχθηκε σε τρία στάδια. Κατά το πρώτο στάδιο, η εσωτερική αγορά αντιμετωπίστηκε με τη μείωση των ανισοτήτων, το δεύτερο στάδιο ήταν ένα μεταβατικό στάδιο πριν από το τελευταίο στάδιο και, τέλος, ο καθορισμός της συναλλαγματικής ισοτιμίας (Hamori & Hamori, 2009). Το πρώτο στάδιο άρχισε το 1990, όταν έθεσε τα θεμέλια για τα επόμενα

στάδια και αναθεώρησε τη Συνθήκη της Ρώμης και ίδρυσε την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (Guldager,1996).

Συγκεκριμένα, οι αναντιστοιχίες στην ευρωζώνη και η αστάθεια στο χρηματοπιστωτικό περιβάλλον επηρέασαν και επηρεάζουν τις τιμές, τις υπηρεσίες, τις επενδύσεις κ.λπ., καθιστώντας δυσχερή την ευρωπαϊκή ενοποίηση, δεδομένου ότι ορισμένες χώρες φοβούνται τη μετάβαση στο ενιαίο νόμισμα, τα αρνητικά αποτελέσματα που έχει αυτή η δράση (Plosser, 2010). Σύμφωνα με τον Calomiri (2010), το ευρώ βοήθησε δυσανάλογα τις βόρειες χώρες, έτσι ώστε σήμερα δεν είναι ένα πραγματικό κοινό νόμισμα, αλλά ένα σύστημα διεύρυνσης της υπάρχουσας άνισης δομής της Ευρώπης (Calomiris,2010).

2.1.1 Η Ευρωπαϊκή κεντρική τράπεζα και οι εθνικές κεντρικές τράπεζες και η συνθήκη του Μάαστριχτ

Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα βασίζεται στο γερμανικό μοντέλο των γερμανικών τραπεζών Bundesbank και Landesbanken. Η Ε.Κ.Τ διευθύνεται από ένα συμβούλιο που έχει επικεφαλή τον πρόεδρο της τράπεζας.

Η ιδέα της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας είναι ποιο πρόσφατη σε σχέση με την ευρύτερη ιδέα της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Συγκεκριμένα η πρώτη δράση για Ευρωπαϊκή συνένωση ξεκίνησε το 1952, όπου και ιδρύθηκε η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα από έξι χώρες, το Βέλγιο, τη Γερμανία, τη Γαλλία, την Ιταλία, το Λουξεμβούργο και τις Κάτω Χώρες (Σπύρου 2000).

Αργότερα το 1958 οι έξι χώρες που αναφέραμε παραπάνω προέβησαν στην ίδρυση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας. Μέσα από τη συνθήκη του Μάαστριχτ το 1993 προχώρησαν στη σύσταση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το 1973 είχαμε τη προσχώρηση της Δανίας, του Ηνωμένου Βασιλείου, της Ιρλανδίας, ενώ η Ελλάδα εισχώρησε στην Ε.Ε το 1981. Το 1986 είχαμε τη προσάρτηση της Πορτογαλίας και της Ισπανίας, ενώ η διερεύνηση συνεχίστηκε το 1995 με την είσοδο της Αυστρίας, Φιλανδίας και Σουηδίας. Το 2007 είχαμε την είσοδο των νεότερων μελών της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας (Αγραπίδης & Γκορτσου 2006).

Στη ζώνη του Ευρώ άρα στον έλεγχο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας δε συμμετέχουν όλες οι χώρες της Ευρώπης. Συγκεκριμένα από τη στιγμή που υιοθετήθηκε το Ευρώ το 1999 έχουν προσαρτηθεί 16 χώρες, αυτό είναι αποτέλεσμα είτε της έλλειψης από τη πλευρά των χωρών, των κατάλληλων προϋποθέσεων για να εισέλθουν στο Ευρώ, είτε από δική τους άρνηση, όπως είναι η περίπτωση του Ηνωμένου Βασιλείου και της Δανίας.

Η διαφορά μεταξύ των χωρών που δεν έχουν υιοθετήσει το Ευρώ σε σχέση με το Ηνωμένο Βασίλειο και τη Δανία, είναι ότι θεωρούνται μέλη με παρέκκλιση. Ουσιαστικά οι τράπεζες τους και γενικά οι οικονομίες τους ελέγχονται ανά δυο έτη ή κατόπιν δικής τους παρότρυνσης από την ΕΚΤ, προκειμένου να διαπιστωθεί αν έχουν καταφέρει να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις τους άρα να ενταχθούν και στο Ευρώ. Από την άλλη το Ηνωμένο Βασίλειο και η Δανία έχουν καταφέρει να εξασφαλίσουν ρήτρες εξαίρεσης.

Συγκεκριμένα μέσα από αυτές έχουν το δικαίωμα να διατηρούν το νόμισμα τους, να μην ελέγχονται, να μη μπουν ποτέ αν το θελήσουν στη νομισματική συνένωση. Από την άλλη μπορούν αν το αποφασίσουν να

εισέλθουν όποτε αυτές το επιλέξουν στο κοινό νόμισμα (Γεωργακόπουλος & Λεωνίδας 2001).

Ουσιαστικά μετά το 1999 όλες οι κεντρικές τράπεζες των εισερχομένων χωρών στη ζώνη του Ευρώ, ουσιαστικά μεταβίβασαν την ευθύνη για την άσκηση της Νομισματικής πολιτικής στην ΕΚΤ.

Το Εθνικό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών αποτελείται από τις Εθνικές κεντρικές τράπεζες όλων των κρατών μελών είτε έχουν υιοθετήσει είτε όχι το Ευρώ. Ο βασικός όμως έλεγχος από την ΕΚΤ γίνεται στις χώρες που έχουν ενταχθεί στο Ευρωπαϊκό νόμισμα και αποτελούν θεματοφύλακες της πορείας του και της βιωσιμότητας του. Σκοπός του ΕΣΚΤ είναι (ΕΚΤ2010):

1. Η χάραξη και εφαρμογή της νομισματικής πολιτικής της «ζώνης του ευρώ».
2. Η διενέργεια πράξεων συναλλάγματος.
3. Η κατοχή και διαχείριση των επίσημων συναλλαγματικών διαθεσίμων των κρατών μελών της «ζώνης ευρώ».
4. Η προώθηση της ομαλής λειτουργίας των συστημάτων πληρωμών.

Οι νομισματικές λειτουργίες και πράξεις που διασφαλίζονται από το ΕΣΚΤ περιλαμβάνουν ειδικότερα (ΕΚΤ.,2010):

1. Το άνοιγμα λογαριασμών στην ΕΚΤ και τις εθνικές κεντρικές τράπεζες.
2. Τις πράξεις «open market» και τις πιστωτικές πράξεις.

3. Την επιβολή στους πιστωτικούς οργανισμούς που είναι εγκατεστημένοι στα κράτη μέλη σχηματισμού υποχρεωτικών αποθεματικών.
4. Τις πράξεις με τους δημόσιους οργανισμούς.
5. Την έκδοση κανονισμών για την αποτελεσματικότητα και τη σταθερότητα των συστημάτων πληρωμών και αντιστάθμισης.
6. Τις σχέσεις με τις κεντρικές τράπεζες και τους πιστωτικούς οργανισμούς τρίτων χωρών και τους διεθνείς οργανισμούς.

Η αποστολή της ΕΚΤ σε σχέση με τη λειτουργία του ΕΣΚΤ και του ελέγχου του εστιάζεται στα ακόλουθα:

1. Έκδοση χαρτονομισμάτων και κερμάτων.
2. Συνεργασία σε διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο.
3. Σταθεροποίηση του χρηματοπιστωτικού συστήματος και η εποπτεία στον τραπεζικό τομέα..
4. Χρηματοδοτικές και γενικές διατάξεις

Ακόμα η ΕΚΤ μπορεί να εκδίδει κανονισμούς τους οποίους είναι υποχρεωμένα όλα τα κράτη μέλη να εφαρμόζουν. Ακόμα η ΕΚΤ μπορεί να λαμβάνει αποφάσεις που είναι υποχρεωμένες οι ΕΚΤ να εφαρμόζουν. Τέλος μπορεί να εκδώσει συστάσεις και γνώμες (νομικά μη δεσμευτικές).

Η Κεντρική τράπεζα των ΗΠΑ, ιδρύθηκε το 1913. Ουσιαστικά από τη χρονιά ίδρυσης της, αντιμετωπίζει μια ουσιαστική πολιτική αντίφαση. Η αντίφαση αυτή εστιάζεται από τη μια στην ευθύνη πρόληψης που έχει η

τράπεζα για την αποφυγή του τραπεζικής και οικονομικής ύφεσης της χώρας και από την άλλη στην ανούσια προστασία δημοφιλών και απαξιωμένων επαγγελματιών, τα οποία επιλέγει να στηρίξει χωρίς όμως αυτά να επιφέρουν θετικά αποτελέσματα για την Αμερικανική οικονομία (ΕΚΤ.,2010).

Η Fed για πολλά χρόνια και ειδικά τη περίοδο της κρίσης διοχέτευε κεφάλαια στην αγορά, στηρίζοντας εταιρείες με οικονομικό πρόβλημα και κολοσσοί οι οποίοι οδηγούνταν στην οικονομική καταστροφή.

Οι κολοσσοί αυτοί όπως ήταν η AIG, στηρίχτηκαν επί πολλά συναπτά έτη από τη Fed, μια και η τελευταία θεωρούσε ότι η κατάρρευση της AIG, θα έπαιρνε μαζί της και άλλες μικρές και μεσαίες εταιρείες διαφόρων κλάδων. Μέσα στα χρόνια οι δράσεις της Fed αποδείχτηκαν λανθασμένες.

Το συγκεκριμένο όργανο παρότι δέχεται συνεχής ελέγχους και από το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους και από το ίδιο το Κογκρέσο ειδικά σε σχέση με τη πολιτική που έχει προς τις εμπορικές τράπεζες. Η τράπεζα δεν ελέγχεται μόνο σε δύο τομείς, διατηρώντας την ανεξαρτησία της σε ότι αφορά τη χάραξη νομισματοπιστωτικής πολιτικής και στις σχέσεις της με ομολόγους της, όπως είναι η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (Σπύρου 2009). Ο συνεχής έλεγχος περιορίζει τη Fed μειώνοντας τη πιθανότητα του λάθους.

Τα τελευταία χρόνια η τράπεζα προέβη σε δράσεις, οι οποίες δεν ελέγχθηκαν στο βαθμό που έπρεπε μ' αποτέλεσμα να είναι λανθασμένες και να επηρεάσουν και το εσωτερικό τραπεζικό σύστημα, αλλά και τις σχέσεις της με την ΕΚΤ, οι οποίες ούτως άλλως όπως προαναφέραμε δεν ελέγχονταν από την Αμερικανική Κυβέρνηση. Πολλοί πιστεύουν ότι έστω και ο μερικός έλεγχος που έγινε βοήθησε σε μεγάλο βαθμό ώστε να αποφευχθούν περαιτέρω προβλήματα στην οικονομία της χώρας, προβλήματα τα οποία θα

αναφέρονταν στην περεταίρω χρηματοδότηση των δημόσιων ελλειμμάτων ή στη στήριξη προβληματικών αγορών.

Σήμερα οι σχέσεις της Fed με την ΕΚΤ έχουν επηρεαστεί αρνητικά από την οικονομική κρίση. Η ΕΚΤ έχει επηρεαστεί αρνητικά ενώ και μέσα στις ΗΠΑ, τα θεσμοθετημένα όργανα θεωρούν ότι η Fed έχει δράσει λανθασμένα και θα πρέπει να περιοριστεί η δράση της, προκειμένου να μη προβεί σε περεταίρω λάθη.

Η κρίση ξεκίνησε από την κακή λειτουργία της κεντρικής Αμερικανικής τράπεζας, η οποία δεν έλεγχε τις εμπορικές τις τράπεζες (Σπύρου 2009).

Η FED με βάση τη διαφαινόμενη κρίση προχώρησε στη μείωση των επιτοκίων στο 2%. Η δράση αυτή επηρέασε τους επενδυτές. Η αμερικανική οικονομία δεν αντέδρασε στις πτώσεις του επιτοκίου αλλά ούτε και η βραχυχρόνια κινούμενη χρηματαγορά. Η αγορά αντιμετώπισε νέα προβλήματα, προβλήματα πληθωρισμού, πτώση του δολαρίου, αύξηση της τιμής του πετρελαίου.

2.1.2 Το ποσοστό της ανεργίας στην Ευρώπη

Η αύξηση ανεργίας στην ΕΕ τέσσερα χρόνια έπειτα από το ξεκίνημα της οικονομικής κρίσης και η διατήρηση μικρού αναλογικά ποσοστού ανεργίας σε πολλές χώρες, έχει δημιουργήσει πιέσεις αναφορικά με τη διάρκεια πολιτικών λιτότητας για το ξεπέρασμα της οικονομικής κρίσης (Impact of the crisis 2010).

Η οικονομική κρίση της Ευρωπαϊκής Ένωσης τα τελευταία έτη είχε ως πόρισμα οι απασχολούμενοι να ελλατωθούν, παρά μικρές αυξήσεις (ΕΛΣΤΑΤ, 2012).

**Πίνακας 2.1: Ποσοστά Ανεργίας για τα έτη 2008-2017 - Πηγή: Eurostat
(ΕΛΣΤΑΤ, 2018)**

GEO / TIME	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Βέλγιο	7.4	7.6	7.0	5.8	5.4	5.2	5.0	4.6	4.1	3.8
Βουλγαρία	7.4	9.1	9.3	9.2	9.8	10.3	10.3	10.4	10.1	9.4
Τσεχική Δημοκρατία	7.1	9.1	9.7	9.7	10.6	11.0	10.3	9.5	8.6	7.7
Δανία	7.1	8.1(i)	9.7	9.7	10.1	10.3	9.0	7.5	6.2	4.9
Γερμανία	7.0	9.0	9.6	9.7	10.5	10.9	10.2	9.4	8.6	7.6

Εσθονία	7.0	9.0	9.6	9.6	10.4	10.8	10.2	9.4	8.5	7.6
Ιρλανδία	8.8	10.7	12.0	12.9	15.8	16.4	14.1	12.6	11.2	9.0
Ελλάδα	7.8(i)	10.0	11.2	11.0	11.0	10.2	7.7	6.8	5.1	4.2
Ισπανία	6.8	12.7	14.6	15.4	15.5	13.8	11.9	10.0	8.4	6.7
Γαλλία	9.6	12.1	14.5	13.7(i)	14.0	14.2	13.2	11.5	9.7	8.1
Κροατία	6.7	7.7	8.4	8.4	10.7	12.1	12.7	11.9	11.7	:
Ιταλία	6.4	8.2	8.4	7.8	7.7	8.2	8.7	9.4	8.8	8.6

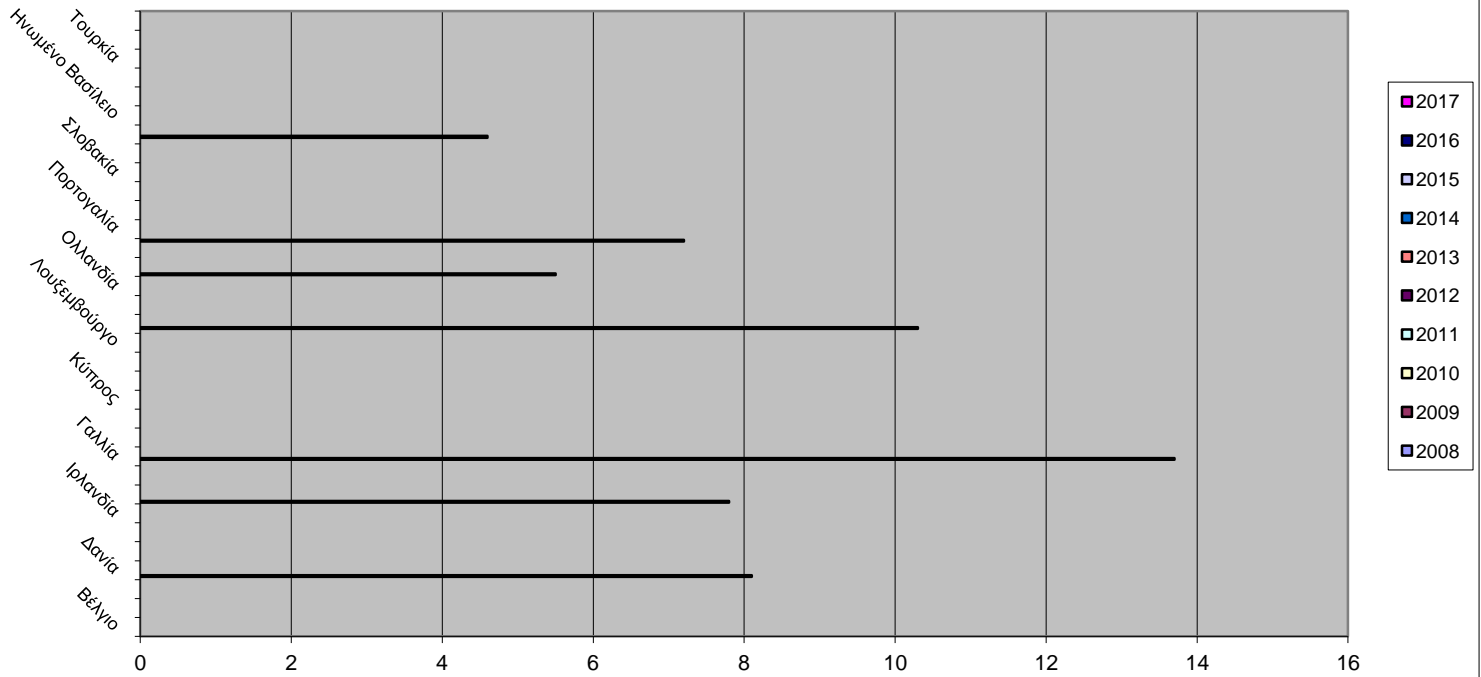
Κύπρος	6.2	8.3	8.6	7.8	8.0	8.0	7.9	7.4	6.9	6.7
Λατβία	6.0	6.9	6.9	6.4	6.3	6.4	5.8	5.4	4.7	4.0
Λιθουανία	5.8	13.8	17.8	15.4	13.4	11.8	10.7	9.1	7.9	7.1
Λουξεμβούργο	5.8	9.3	9.6	8.9	8.1	7.4	6.2	5.3	4.9	4.4
Ουγγαρία	5.6	6.8	10.3(i)	11.3	12.3	13.0	11.4	9.2	7.6	6.3
Μάλτα	5.6	6.5	7.0	7.2	6.8	7.1	6.8	6.8	5.9	4.9
Ολλανδία	5.6	7.6	7.8	8.1	7.9	7.5	6.1	5.3	4.8	:

Αυστρία	5.5(i)	13.5	16.7	12.3	10.0	8.6	7.4	6.2	6.8	5.8
Πολωνία	7.0	7.9	8.3	7.2	7.6	8.4	8.5	8.5	7.8	7.2(b)
Πορτογαλία	4.9	5.1	4.6	4.8	5.1	5.9	6.0	6.5	6.3	5.6
Ρουμανία	3.0	7.2	7.6	7.1	6.0	5.4	5.0	4.0	3.0	2.8
Σλοβενία	4.4	6.7	7.3	6.7	7.0	7.0	6.1	5.1	4.0	2.9
Σλοβακία	4.4	5.9	7.3	8.2	8.9	10.1	9.7	9.0	8.0	6.8
Φινλανδία	4.1	5.3	4.8	4.6	4.9	5.4	5.6	5.7	6.0	5.5

Σουηδία	4.0	5.1	5.0	4.6(b)	4.3	4.0	3.6	3.4	3.1	2.8
Ηνωμένο Βασίλειο	3.7	5.4	6.3	7.9	11.9	15.9	16.1	15.0	13.0	11.1
Ισλανδία	3.7	4.4	5.0	5.0	5.8	7.3	7.4	6.9	6.0	4.9
Νορβηγία	3.4	6.0	7.5	7.6	7.5	7.0	6.6	6.2	6.2	5.7
Τουρκία	2.5	3.2	3.6	3.3	3.2	3.5	3.5	4.4	4.7	4.2

Όπως φαίνεται στο παραπάνω πίνακα 2.1 και σύμφωνα και με το παρακάτω διάγραμμα, τα μεγαλύτερα ποσοστά ανεργίας κινούνται μεταξύ 2012 και 2013 και πτώση προς το 2016, 2017. Οι χώρες με τα πιο μεγάλα ποσοστά, είναι Το Ηνωμένο Βασίλειο, Ιρλανδία, Βουλγαρία και Κροατία.

Ποσοστά Ανεργίας για τα έτη 2008-2017

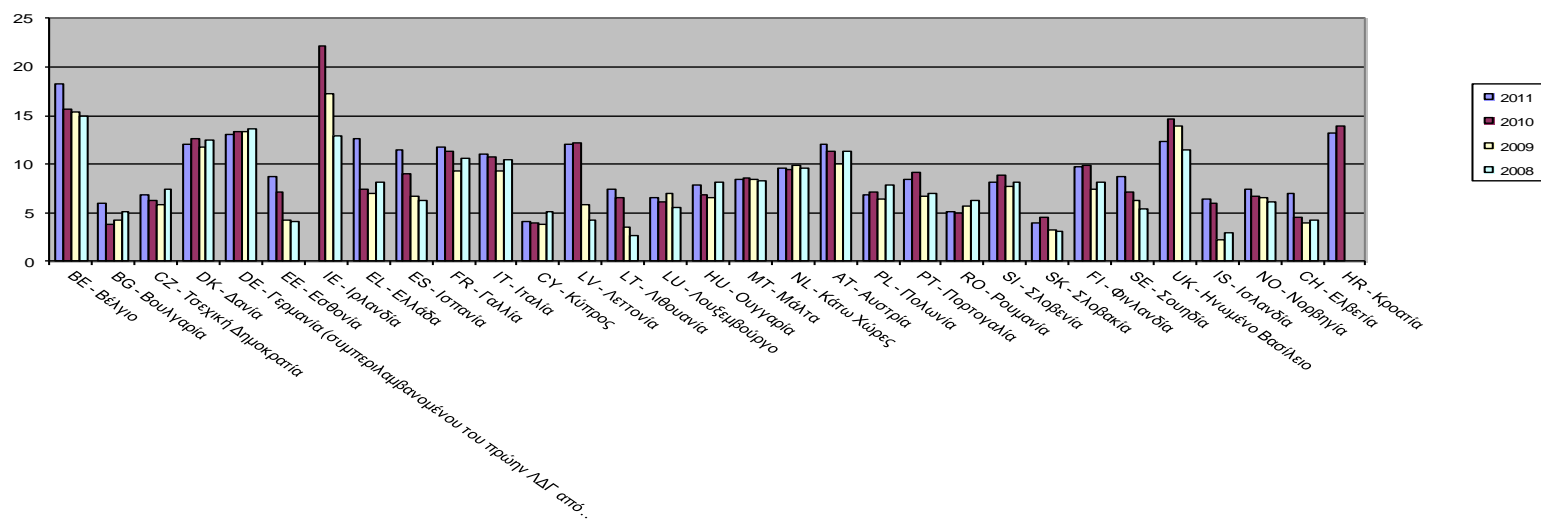

Πίνακας 2.2: Ποσοστά Μακροχρόνιας Ανεργίας σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Πηγή: Eurostat

GEO / TIME	2011	2010	2009	2008
BE - Βέλγιο	18.2	15.6	15.4	15.0
BG - Βουλγαρία	6.0	3.8	4.3	5.1
CZ - Τσεχική Δημοκρατία	6.8	6.3	5.8	7.4
DK - Δανία	12.0	12.6	11.8	12.5
DE-Γερμανία (συμπεριλαμβανομένου του πρώην ΛΔΓ από το 1991)	13.0	13.4	13.3	13.6
EE - Εσθονία	8.7	7.1	4.3	4.1
IE - Ιρλανδία	0	22.1	17.3	12.9
EL - Ελλάδα	12.7	7.4	7.0	8.2
ES - Ισπανία	11.5	9.0	6.7	6.3
FR - Γαλλία	11.7	11.4	9.3	10.6
IT - Ιταλία	11.0	10.8	9.3	10.4
CY - Κύπρος	4.1	4.0	3.8	5.1
LV - Λεττονία	12.1	12.2	5.9	4.2
LT - Λιθουανία	7.5	6.6	3.6	2.7
LU - Λουξεμβούργο	6.6	6.1	7.0	5.6
HU - Ουγγαρία	7.9	6.9	6.5	8.2
MT - Μάλτα	8.5	8.6	8.5	8.3
NL - Κάτω Χώρες	9.6	9.5	9.9	9.6

AT - Αυστρία	12.1	11.3	10.0	11.4
PL - Πολωνία	6.8	7.1	6.4	7.9
PT - Πορτογαλία	8.4	9.2	6.7	7.0
RO - Ρουμανία	5.1	5.0	5.7	6.3
SI - Σλοβενία	8.2	8.9	7.7	8.1
SK - Σλοβακία	3.9	4.5	3.2	3.1
FI - Φινλανδία	9.7	9.9	7.5	8.1
SE - Σουηδία	8.7	7.2	6.3	5.4
UK - Ηνωμένο Βασίλειο	12.4	14.7	13.9	11.5
IS - Ισλανδία	6.4	6.0	2.2	2.9
NO - Νορβηγία	7.5	6.7	6.5	6.2
CH - Ελβετία	7.0	4.6	4.0	4.2
HR - Κροατία	13.2	14.0	0	0

Ποσοστά Μακροχρόνιας Ανεργίας σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Σύμφωνα με το παραπάνω πίνακα τα μεγαλύτερα ποσοστά ανεργίας ανήκει στις χώρες της Ιρλανδίας, Λετονία, Ηνωμένο βασίλειο, Εσθονία, Βέλγιο και Κροατία. Τα υπόλοιπα κράτη κινούνται σε μέτρια κατάσταση με εμφανή την αρκετά έντονη εικόνα της ανεργίας. Όπως και στο προηγούμενο διάγραμμα κι εδώ διαφαίνεται ότι από το 2008 μέχρι το 2010 τα ποσοστά κινούνται αυξητικά, ενώ μειώθηκαν ελαφρώς το 2011. Σε χαμηλότερα ποσοστά κυμάνθηκε η Βουλγαρία, η Λιθουανία, η Κύπρος και η Ελβετία.

2.2 Δείκτης Ανεργίας για το μήνα Αύγουστο 2014 στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (28) και της Ευρωζώνης (18) - Στοιχεία της Eurostat

Η Eurostat υπολογίζει ότι 24.642.000 άτομα ήταν άνεργοι σε όλα τα κράτη της ΕΕ (28) τον Αύγουστο του 2014. Μεταξύ των Κρατών – Μελών, οι πιο χαμηλοί δείκτες ανεργίας σημειώθηκαν στην Αυστρία (4.7%) και στη Γερμανία (4.9%), ενώ οι πιο υψηλοί στην Ελλάδα (27.0% τον Ιούνιο του 2014) και στην Ισπανία (24.4%).

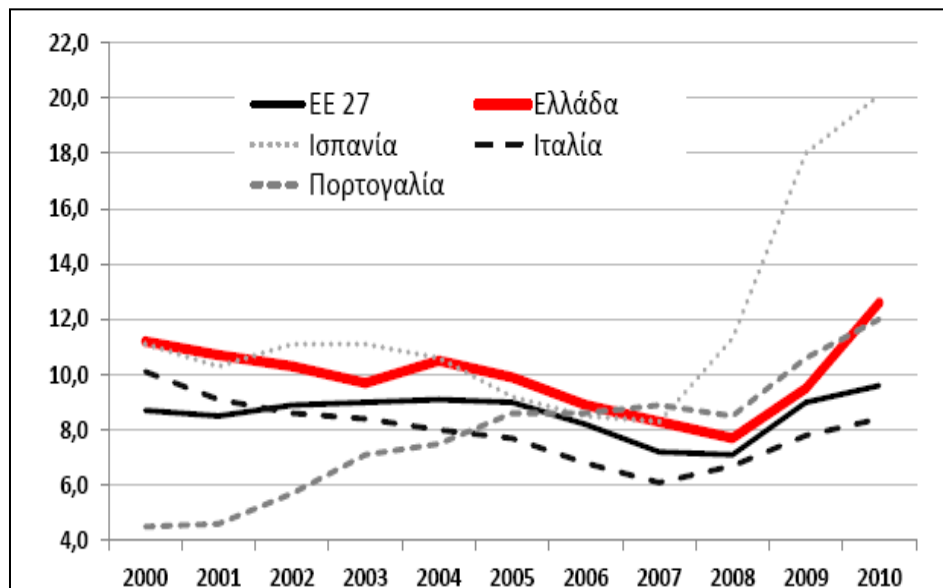
Οι κατώτατοι δείκτες ανεργίας, τον Αύγουστο του τρέχοντος έτους, σημειώθηκαν στη χώρα της Γερμανίας (7.6%), στην Αυστρία (8.2%) και στην Ολλανδία (10.1%), ενώ οι ανώτεροι στη χώρα της Ισπανίας (53.7%), της Ελλάδας (51.5% τον Ιούνιο του 2014), της Ιταλίας (44.2%) και Κροατίας (43.9% στο Β΄ Τρίμηνο του 2014) (European Commission., 2011).

Τον Αύγουστο του 2014 ο δείκτης ανεργίας άγγιξε το 6.1% στην Αμερική με οριακή πτώση αναφορικά με τον Ιούλιο του τρέχοντος έτους (6.2%) αλλά και υποχώρηση αναφορικά με τον Αύγουστο του 2013 (7.2%) (European Commission., 2011)

2.3 Ζητήματα απασχόλησης σε χώρες της ευρωπαϊκής ένωσης

Αναφορικά με την ανάλυση στατιστικών δεδομένων της Eurostat, η ανεργία στα προαναφερόμενα κράτη έχουν διαμορφωθεί όπως φαίνεται στο διάγραμμα

Διάγραμμα 2.1: Ποσοστά ανεργίας σε Ελλάδα, Ιταλία, Ισπανία και Πορτογαλία 2001 – 2011 Πηγή: Επεξεργασμένα στοιχεία Eurostat (online data code: une_rt_a)

Από το παραπάνω διάγραμμα μπορούμε να εξάγουμε τα εξής συμπεράσματα:

- Η πορεία της ανεργίας στην Ιταλία ακολουθεί περίπου την ίδια πορεία με την ανεργία στην Ελλάδα,

- Το ποσοστό ανεργίας στη Πορτογαλία έχει ιδιαίτερα χαμηλά ποσοστά ανεργίας το 2000.
- Η ανεργία στην Ισπανία παρουσιάζει διαχρονικά διακυμάνσεις. Μεταξύ 2001 και 2003 η ανεργία έχει ανοδική τάση με σταθεροποίηση σε ποσοστό της τάξης του 11,1%, ενώ μεταξύ των ετών 2004 έως 2007 υφίσταται διαρκής πτώση. Μεταξύ 2007 και 2011 το επίπεδο ανεργίας στη χώρα της Ισπανίας σημειώνει ραγδαία άνοδο διπλασιάζοντας τα ποσοστά
- Το επίπεδο ανεργίας σε ευρωπαϊκό πλαίσιο αντιστοιχίζεται με αυτό της Ελλάδας και Ιταλίας, με κατεγραμμένη διαφορά το 2000, όπου για την Ευρώπη ήταν χαμηλότερο από το ανάλογο της Ελλάδας και της Ιταλίας.

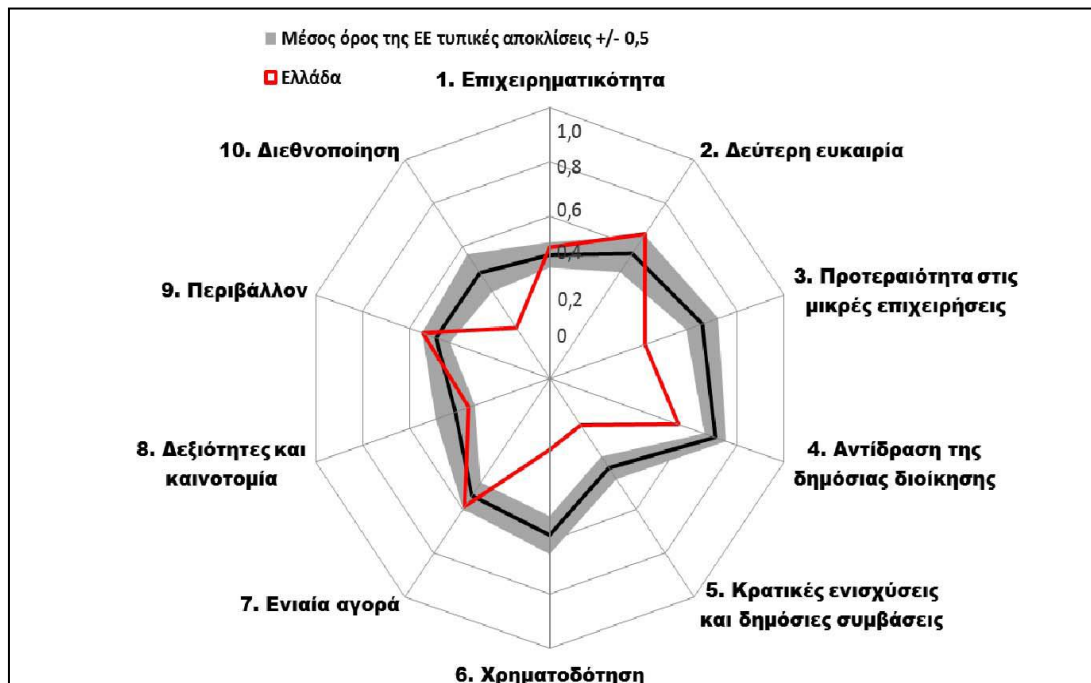
Αναφορικά με τις ανωτέρω καταγραφές, συμπεραίνεται ότι η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει τα μεσογειακά κράτη σε μεγαλύτερο βαθμό από τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες, σε σχέση με το επίπεδο ανεργίας.

Ο ρυθμός αύξησης του ποσοστού για τις εν λόγω χώρες είναι μεγαλύτερος από ότι ο ρυθμός αύξησης του ποσοστού στην Ευρώπη του 27.

Κεφάλαιο 3.0 Οικονομική κρίση και συγκρίσεις σε Ελλάδα και άλλες χώρες ανά κλάδο

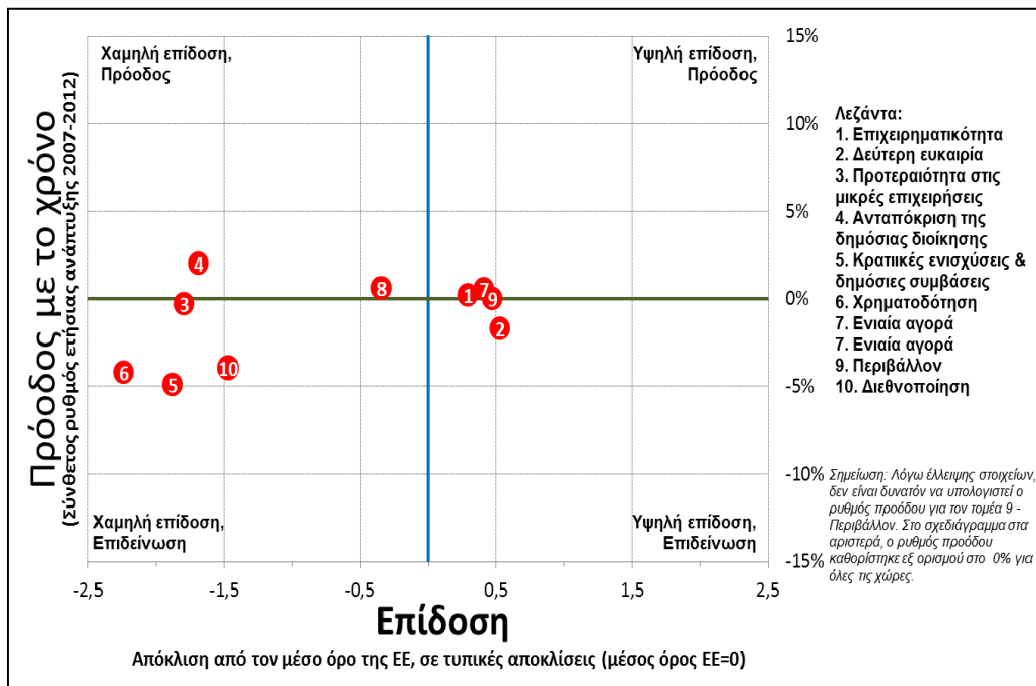
Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις , και γενικότερα ο συγκεκριμένος κλάδος εμφανίζει τα τελευταία έτη μια μικρή ανάπτυξη αναφορικά με τους κλάδους δεύτερης ευκαιρίας.

Σε κλάδους όπως η κρατική τόνωση υπάρχουν έντονα χαμηλές επιδόσεις. Το χρονικό διάστημα μεταξύ 2012-2016 υπήρξαν ανησυχητικά πορίσματα. Καλύτερευση εμφανίζει και η ανταπόκριση της δημόσιας διοίκησης (Βλέπε Σχήμα 3-1).

Σχήμα 2.1- Μέσος όρος της Ε.Ε (Πηγή: European Commission (2012), Επιχειρήσεις και βιομηχανία Ενημερωτικό δελτίο για την SBA 2012 Ελλάδα, European Commission)

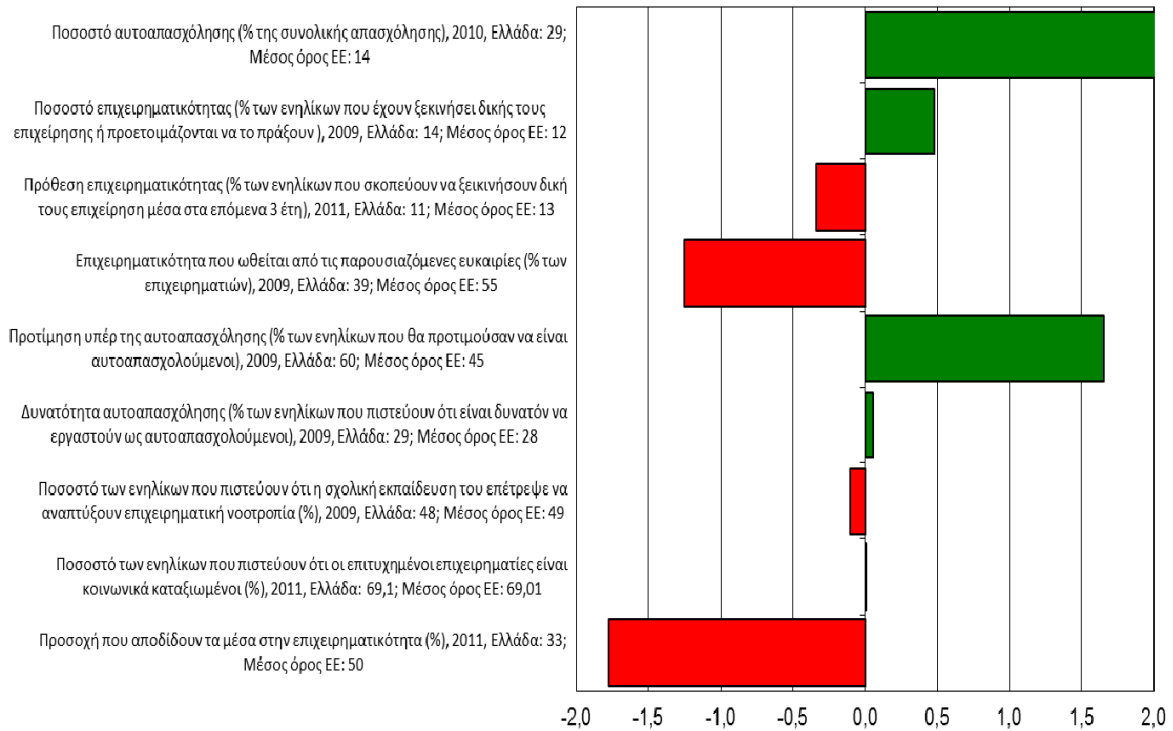
Στην Ελλάδα το κράτος πραγματοποίησε το 2011 το σχέδιο με τίτλο «Ελλάδα φιλική προς τις επιχειρήσεις», η οποία δράση είχε και έχει ως στόχο την ενίσχυση των ΜΜΕ και ευρύτερα της επιχειρηματικότητας (Βλέπε Σχήμα 3.2 και Σχήμα 3.3).

Σχήμα 3.2- Η επίδοση της Ελλάδας ως προς τις ΜΜΕ 2007-2012

Πηγή: European Commission.(2015), *Επιχειρήσεις και βιομηχανία Ενημερωτικό δελτίο για την SBA 2012 Ελλάδα*, European Commission

Απόκλιση από τον μέσο όρο της ΕΕ
(υπολογιζόμενη σε τυπική απόκλιση, μέσος όρος ΕΕ=0)

Σημείωση: οι γραμμές δεδομένων με πράσινο (προς τα δεξιά) δείχνουν επιδόσεις ανώτερες του μέσου όρου της ΕΕ ενώ οι γραμμές δεδομένες με κόκκινο (προς τα αριστερά) δείχνουν επιδόσεις κατώτερες.

Σχήμα 3.3- Επιχειρηματικότητα

Πηγή: European Commission.(2012), *Επιχειρήσεις και βιομηχανία Ενημερωτικό Δελτίο για την SBA 2012 Ελλάδα*, European Commission

Όπως κάθε κοινωνικό φαινόμενο, η μάστιγα της ανεργίας στις αγορές πωλήσεων και χονδρικής πώλησης, καθώς και ο όγκος της βιομηχανικής παραγωγής σε μια καθορισμένη περίοδο, επηρεάζουν τις παγκόσμιες και ελληνικές κοινότητες και έχει άμεσες συνέπειες τόσο για την οικονομία όσο

και για τον ανθρώπινο παράγοντα. Ορισμένες συνέπειες της ανεργίας μπορούν να συνοψιστούν ως εξής:

Χρηματοοικονομική

- Το άτομο δεν είναι σε θέση να ικανοποιήσει τις πρωταρχικές του βιοτικές ανάγκες.
- Η ανεργία σημαίνει απώλεια εισοδήματος
- Το κράτος δεν χρησιμοποιεί τις δημιουργικές δυνατότητες των δημιουργικών τελών του με αξιόλογες επαγγελματικές δεξιότητες.

Κοινωνικός

- Η κοινωνική ανισότητα (εκπαίδευση, στέγαση, εισόδημα, τρόπος ζωής) και η στέρηση της κοινωνικής ελευθερίας διευρύνεται.
- Σχηματίζεται αρνητική στάση των νέων απέναντι στους κοινωνικούς και πολιτικούς θεσμούς
- Η ανεργία συνδέεται με την κακή υγεία. Το άγχος, οι χρόνιες ασθένειες, ο αλκοολισμός, το κάπνισμα, η ψυχική ασθένεια ή η αυτοκτονία αναπτύσσονται. Παρέχει αυξημένη χρήση ναρκωτικών, νοσηρότητα και πρόωρη θνησιμότητα.
- Περιλαμβάνει επαγγελματική υποβάθμιση (χαμηλότερους μισθούς, χειροτέρευση των συνθηκών εργασίας και υγεία και ασφάλεια, απώλεια δικαιωμάτων κ.λπ.)
- Κατεύθυνση σε ένα μέρος του πληθυσμού σε φτώχεια και στέρηση.
- Δημιουργεί κοινωνική αλλοτρίωση - αφαίρεση.
- Συνδέεται με τη μετανάστευση (εσωτερική ή εξωτερική).

Ψυχολογικός

- Πρόκληση μιας αίσθησης υποτίμησης, μειωμένη αυτοεκτίμηση και συμπλέγματα κατωτερότητας.
- Δημιουργεί αβεβαιότητα, ανασφάλεια για το μέλλον, άγχος για επιβίωση.

Ηθικά

- Κάνει ελαστική και αποξενώνει τη συνείδηση του πολίτη
- Οδηγεί σε ηθικά ελεγχόμενη συμπεριφορά, συμβιβασμούς και περιπετειώδεις συμπεριφορές (ΓΣΕΕ – ΑΔΕΔΥ, 2014).

Η οικονομική κρίση προκαλεί δραματικές επιπτώσεις τόσο στην κοινωνική ζωή όσο και στην οικονομική ζωή και διαφοροποιούνται μεταξύ των χωρών. Γενικότερα η εμφάνιση την οικονομικής κρίσης μπορεί να προκαλέσει τα εξής (Oana-Marilena, 2011):

- μείωση ΑΕΠ ή και αρνητικό ΑΕΠ,
- αύξηση δημόσιου ελλείμματος,
- χαμηλά δημόσια έσοδα,
- υψηλά επίπεδα δημοσίου χρέους λόγω υψηλών επιτοκίων των κρατικών ομολόγων,
- δυσκολία παροχής δανείων,
- μείωση χρηματιστηριακής δραστηριότητας πολλών χρηματοοικονομικών οργανισμών,

- κρίση ρευστότητας, καθώς η μη χορήγηση επαγγελματικών και καταναλωτικών δανείων θα δημιουργήσει προβλήματα ρευστότητας στην αγορά και την κατανάλωση (προβλήματα ρευστότητας σε τράπεζες και επιχειρήσεις),
- αύξηση επιτοκίων, βραχυπρόθεσμα μείωση επενδυτικής δραστηριότητας και περιορισμός καταναλωτικής πίστης,
- μείωση παραγωγής /μείωση κατανάλωσης/μείωση εθνικού εισοδήματος,
- μείωση του κύκλου εργασιών και του τζίρου των επιχειρήσεων,
- μείωση του εμπορικού ισοζυγίου,
- χρεοκοπία πολλών επιχειρήσεων ή συγχωνεύσεις επιχειρήσεων ή μεταφορά των δραστηριοτήτων τους σε άλλες περιοχές με δυσμενή αποτελέσματα στην οικονομία,
- μείωση εξαγωγών
- μαζικές απολύσεις εργαζομένων,
- αύξηση ανεργίας, λαμβάνοντας εκρηκτικές διαστάσεις για ορισμένες χώρες
- πληθώρα αντιδράσεων από τα κοινωνικά στρώματα που πλήττονται από τις δυσμενείς συνθήκες

Η απασχόληση έχει μειωθεί γύρω στους 200.000 μεταξύ 2008 και 2011, αλλά διαρκεί να είναι υψηλή αναφορικά με τον αριθμό των επιχειρήσεων (βλέπε Πίνακα 3-1).

ΕΥ* (Βέλγιο, Γαλλία, Γερμανία, Ελλάδα, Εσθονία, Ιρλανδία, Ισπανία, Ιταλία, Κύπρος, Φιλανδία, Λετονία, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Πορτογαλία, Σλοβακία, Σλοβενία, Μάλτα και Ολλανδία)

Πίνακας 3.1

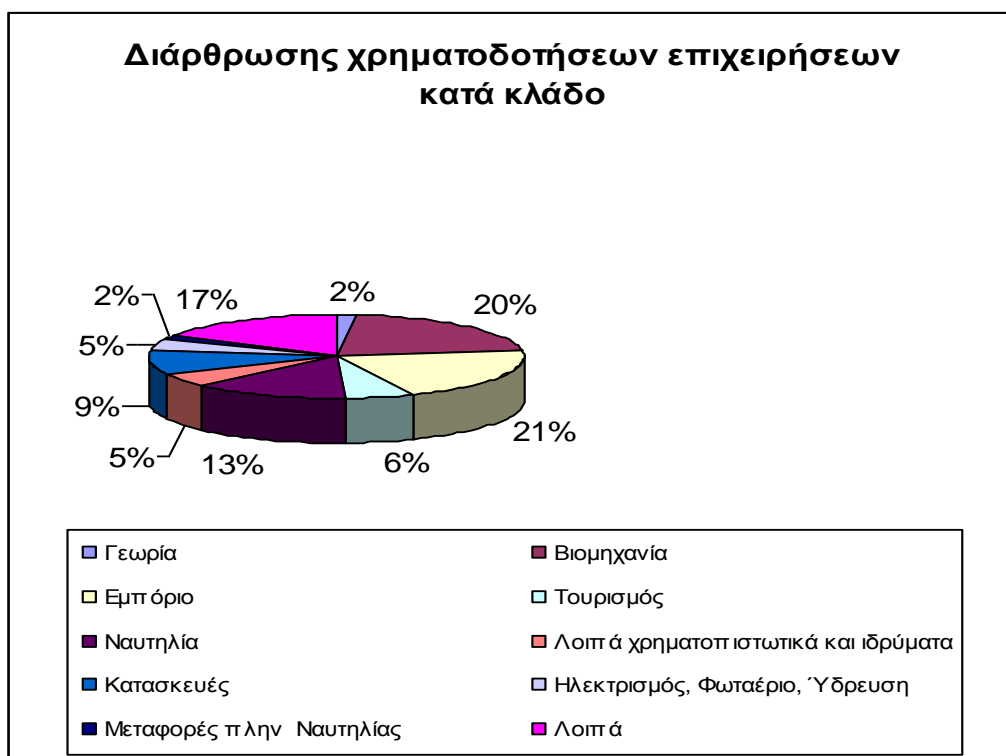
	Αριθμός επιχειρήσεων			Απασχόληση			Προστιθέμενη αξία		
	Ελλάδα		ΕΥ*	Ελλάδα		ΕΥ Μάλτα και Ολλανδία)	Ελλάδα		ΕΥ Μάλτα και Ολλανδία)
	Αριθμός	Μερίδιο	Μερίδιο	Αριθμός	Μερίδιο	Μερίδιο	Δις. €	Μερίδιο	Μερίδιο
Πολύ μικρές	703.648	96.6%	92.2%	1 338. 671	57.1%	29.6%	23	34.2%	21.2%
Μικρές	21.586	3.0%	6.5%	404 290	17.2%	20.6%	14	21.2%	18.5%
Μικρομεσαίες	2.649	0.4%	1.1%	255.492	10.9%	17.2%	10	14.8%	18.4%
ΜΜΕ	727.883	99.9%	99.8%	1 998 453	85.2%	67.4%	47	70.2%	58.1%
Μεγάλες	399	0.1%	0.2%	346. 200	14.8%	32.6%	20	29.8%	41.9%
Σύνολο	728.282	100.0%	100.0%	2 344 653	100.0%	100.0%	66	100.0%	100.0%

Πηγή: European Commission.(2015), *Επιχειρήσεις και βιομηχανία Ενημερωτικό δελτίο για την SBA 2012 Ελλάδα*,

European Commission

Στην Ελλάδα οι ΜΜΕ σε περίοδο κρίσης, αντιμετωπίζουν πολλά προβλήματα όπως μειωμένη οικονομική ρευστότητα , δυσκολία πληρωμές χρεών και δανείων .

Στο παρακάτω Σχήμα και με στοιχεία του 2012-2015 παρατηρούνται χρηματοδοτήσεις τις τάξεως του 13,4% στη βιομηχανία και το Εμπόριο.

Σχήμα 3.4- Διάρθρωσης χρηματοδοτήσεων επιχειρήσεων κατά κλάδο

Πηγή: ΓΣΕΕ – ΑΔΕΔΥ.(2015) ,*Η Ελληνική οικονομία και η απασχόληση*, Ετήσια Έκθεση 2011 του Ινστιτούτου Εργασίας σελ.107-109

Τέλος το 2014 αρχές 2015 όλες οι κατηγορίες δανείων πέρασαν σε αρνητικούς ρυθμούς μεταβολής.

Συμπέρασμα

Στη παρούσα εργασία αναλύθηκε η κλαδική εξέλιξη της απασχόλησης και της ανεργίας στα κράτη της Ευρωπαϊκής ένωσης.

Η ανεργία, από το 1980 και μετά παραμένει ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που ταλανίζουν την κοινωνία, καθώς από την στιγμή που το εργατικό δυναμικό δεν απασχολείται πλήρως και αποδοτικά υπάρχει μείωση των παραγωγικών δυνατοτήτων της οικονομίας.

Η υποαπασχόληση των παραγωγικών συντελεστών και δη του συντελεστή εργασία έχει οδηγήσει στην υποκατάστασή του από τους άλλους συντελεστές όπως τον συντελεστή κεφάλαιο ή την επιχειρηματικότητα.

Βεβαίως, ριζική αντιμετώπιση του προβλήματος της ανεργίας δεν μπορεί να γίνει χωρίς οικονομική ανάπτυξη. Η επιδότηση της εργασίας, δηλαδή, είναι μέτρο προσωρινό και, όσο διαρκεί η οικονομική ύφεση, αναγκαίο.

Η Ελλάδα, είναι μια χώρα που βασίζεται σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις εδώ και πολλά χρόνια. Οι Έλληνες έχουν επιδιώξει και συνεχίζουν να αναπτύσσουν τις δικές τους επιχειρηματικές δραστηριότητες, αλλά εδώ και πολλά έτη η συνεχής ανάπτυξη των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων δεν είχε τον απαραίτητο προγραμματισμό, με αποτέλεσμα να ξεσπάσει η κρίση και πολλές από τις ΜΜΕ έκλεισαν από αδυναμία, να αντιμετωπίσουν το αυστηρό φορολογικό σύστημα, τη συνέχιση των φόρων, τη μείωση της ζήτησης, τον υπερβολικό ανταγωνισμό. Δεδομένα για τα οποία δεν ήταν έτοιμοι να αντιδράσουν.

Βιβλιογραφία

1. Annual Report on EU Small and Medium sized Enterprises 2010-2011
2. Calomiris, C. W. (2010) , *The political lessons of Depression-era banking reform*, pp285-317
3. Capital.(2012) Ελληνικό Χρηματιστήριο. Ανάκτηση από:
<http://ww.capital.gr> [5.5.2017]
4. Dutton, R. (2010), *Financial Meltdown*, Infodial.
5. European Central Bank (2009), *The implementation of Monetary Policy since August 2007*
6. European Commission.(2012), *Επιχειρήσεις και βιομηχανία Ενημερωτικό δελτίο για την SBA 2012 Ελλάδα*, European Commission
7. European Commission.(2012), *Επιχειρήσεις και βιομηχανία Ενημερωτικό δελτίο για την SBA 2012 Ελλάδα*, European Commission
8. European Commission., 2011, *The Economic Adjustments from Greece*, Brussels.
9. Ghellab, G. και Παπαδάκης, Κ.(2011) «Η πολιτική της οικονομικής προσαρμογής: Μονομέρεια κράτος ή κοινωνικό διάλογο», ΔΟΕ, σελ. 81-91, 2011.
10. Guldager, P. (1996), “ Convergence of the EU Member States towards the EMU requirements, 1986 to 1993”, *European Journal of Political Economy*, Vol.13 (1997), pp. 247-259

11. Hamori S., and Hamori N.(2009), Introduction of the Euro and the Monetary Policy of the European Central Bank, World Scientific Publishing Co.
12. Impact of the crisis on unemployment so far less pronounced in the EU than in the US – Statistics in focus 20/2010, eurostat
13. Karamessini, M. (2013), *Structural crisis and adjustment in Greece* (p.p.163-185), in Karamessini M., Rubery, J. (eds.), *Women and austerity. The economic crisis and the future for gender equality*, Routledge, p.167.
14. Kondilis E, Giannakopoulos S, Gavana M, Ierodiakonou I, Waitzkin H, Benos A. “Economic crisis, Restrictive policies and the population’s health and health care: The Greek case.” *American Journal of Public Health* 2013;103(6): 973-980
15. Kotler, P., and Armstrong, G.(2001) *Αρχές Μάρκετινγκ*, Αθήνα: Εκδόσεις Γκιούρδας
16. McKinsey.,(2008)Economic and hiring outlook, third quarter 2008, McKinsey Quarterly, pp.1-7
17. Milner, A., Page, A., LaMontagne, A., D., (2013), “Long-Term Unemployment and Suicide: A Systematic Review and Meta-Analysis”, *Plos One*, Volume 8, Issue 1
18. Plosser, C. I. (2010), *Credible Commitments and Monetary Policy After the Crisis*, pp 1-8
19. Ruhm C. (2008). A healthy economy can break your heart. *Demography*. 44:829–848

20. Schwarz, K., (2008), Mind the Gap: Disentangling Credit and Liquidity in Risk Spreads, Columbia University Graduate School of Business, November
21. Sharp increase in unemployment in the EU – Statistics in focus 53/2009
12. Unemployment news release October 2012 (Latest release, PDF)
22. Simou, E., Koutsogeorgou, E., (2014), “Effects of the economic crisis on health and healthcare in Greece in the literature from 2009 to 2013: A systematic review”, Health Policy 115 (2014) 111–119
23. Solomon, M., Russell-Bennett, R., & Previte, J. (2012). *Consumer behaviour*. Pearson Higher Education AU
24. Solomon, M., Russell-Bennett, R., & Previte, J. (2012). *Consumer behaviour*. Pearson Higher Education AU
25. Stuckler D. , Basu S. , Surhcke M. , McKee M. (2009) The health implication of financial crisis: a review of the evidence. The Ulster Medical Journal 78(3) 142-145
26. Wright R.E.,(2008), *Financial crisis and reform: Looking back for clues to the future*, McKinsey, pp.1-3
27. Zhao B. & Yu J. (2016). The Impact of the Financial Crisis on Consumer Behavior and the Implications of Retail Revolution. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.seiofbluemountain.com/upload/product/201008/2010shcyx06a12.pdf> [19-1-2017]
28. Zhao B. & Yu J. (2016). The Impact of the Financial Crisis on Consumer Behavior and the Implications of Retail Revolution. Ανακτημένο από:

<http://www.seiofbluemountain.com/upload/product/201008/2010shcyx06a12.pdf> [πρόσβαση 10-5-2017]

29. Αγραπίδης- Γκορτσου Β.,(2006), Η Ευρωπαϊκή Κεντρική τράπεζα στο θεσμικό σύστημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Σάκκουλας
30. Γεωργακόπουλος Λ και Λεωνίδας Ν.,(2001), Τραπεζική Νομοθεσία, Νομική Βιβλιοθήκη
31. Γκρισιάν Α.,(2008), Η οικονομική Κρίση είναι η σοβαρότερη από το 2^ο Παγκόσμιο Πόλεμο, Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.in.gr/news/article.asp?lngEntityID=883151> [20.3.2017]
32. ΓΣΕΕ – ΑΔΕΔΥ.(2011) ,Η Ελληνική οικονομία και η απασχόληση, Ετήσια Έκθεση 2011 του Ινστιτούτου Εργασίας σελ.107-109
33. ΓΣΕΕ – ΑΔΕΔΥ.(2015) ,*Η Ελληνική οικονομία και η απασχόληση*, Ετήσια Έκθεση 2011 του Ινστιτούτου Εργασίας σελ.107-109
34. Δεδουσόπουλος Α., *Η ανεργία των νέων (Πολιτικές Απασχόλησης)*, Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://dl.dropbox.com/u/16235601/2youth3>, 48-49
35. ΕΚΤ.,(2010), Αρμοδιότητες του ΕΣΚΤ, Ανάκτηση από http://europa.eu/legislation_summaries/economic_and_monetary_affairs/institutionaland_economic_framework/o10001_el.htm [20.3.2017]
36. ΕΚΤ.,(2010), Το Ευρωπαϊκό Σύστημα των Κεντρικών Τραπεζών, Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.ecb.eu/pub/pdf/other/escb_el_webel.pdf [18.3.2017]

37. Eurostat (2018) Available at:
http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=une_rt_a&lang=en [20.3.2018]
38. Ελευθεροτυπία.,(2009), Διευρύνετε η Οικονομική Κρίση, Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=42148> [20.3.2017]
39. ΕΛΣΤΑΤ, 2012, Έρευνα Εργατικού δυναμικού, Β΄ Τρίμηνο, Αθήνα.
40. ΗΛΙΑΔΗΣ Ν (2008) Εφημερίδα Ριζοσπάστης «Η ανεργία χτυπά σκληρά τη νεολαία» Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www1.rizospastis.gr> [5.2.2017]
41. ΙΝΕ ΓΣΣΕ –ΑΔΕΔΥ (2008), *Οι εργασιακές σχέσεις στην Ευρώπη και στην Ελλάδα. Ετήσια Έκθεση 2009*, Αθήνα, σ.202.
42. Κοσμά Κ.,(2009), Η Οικονομική Κρίση σε παγκόσμιο επίπεδο, Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <http://www.imerisia.gr> [5.2.2017]
43. Μελέτη, Β. (2013), *Μνημονιακή κρίση και γυναικεία ανεργία: μια συνισταμένη, πολλές συνιστώσες*, Επιχειρώ, 27/12 Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <http://www.epixeiro.gr>.
44. Μουρίκη, Α. (2005), *Η ισότητα των φύλων στις πολιτικές απασχόλησης* (σ.σ.241-259), στο Καραμεσίνη, Μ., Κουζής, Γ. (επιμ.), *Πολιτική απασχόλησης. Πεδίο σύζευξης της οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής*, Αθήνα: Gutenberg, σ.241.
45. Πετρινιώτης, Ξ. (2009) *Αγορές Εργασίας*, Εκδόσεις Παπαζήση.

46. Πέτσας Σ.,(2009), Παγκόσμια οικονομική κρίση: Οι αιτίες και η αντιμετώπισή της, Ανάκτηση από <http://blogs.eliamep.gr/petsas/pagkosmia-ikonomiki-krisi-i-eties-ke-i-antimetopisi-tis-2/> [18.3.2017]
47. Πρόντζας, Π., και Λώλος Σ. (2010), *Η συμπεριφορά του καταναλωτικού προτύπου στην Ευρωπαϊκή Ένωση*, Ινστιτούτο Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων, Αθήνα
48. Πρόντζας, Π., και Λώλος Σ. (2010), *Η συμπεριφορά του καταναλωτικού προτύπου στην Ευρωπαϊκή Ένωση*, Ινστιτούτο Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων, Αθήνα
49. Σπύρου Σ.,(2000), *Συνθήκη Ευρωπαϊκής Ένωσης και Ευρωπαϊκής Κοινότητας*, Νομική Βιβλιοθήκη.
50. Σπύρου Σ.,(2009), Η Κεντρική τράπεζα των ΗΠΑ, Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:
http://news.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_economyagor_1_28/11/2009_381125 [20.3.2017]
51. Σπύρου Σ.,(2009), Η Κεντρική τράπεζα των ΗΠΑ, Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:
http://news.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_economyagor_1_28/11/2009_381125 [18.3.2017]
52. Σπύρου Σ.,(2009),Οικονομική Κρίση του 1929, Ανάκτηση από <http://indy.gr/library/i-oikonomik-krisi-toy-1929>, [20.3.2017] Από το τεύχος Νο 4, Ιούνιος 2000, σελ. 120-124

53. Σπύρου Σ.,(2009),Οικονομική Κρίση του 1929, Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <http://indy.gr/library/i-oikonomik-krisi-toy-1929>, Από το τεύχος Νο 4, Ιούνιος 2000, σελ. 120-124 [7.2.2017]